O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Loviyani realizatsiya qilish va mahsulot sifatini nazorat qilishga oid

(UNECE FFV-06:2023, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti
Toshkent

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

So‘zboshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan **ISHLAB CHIQILDI.**

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2026-yil 21-iyuldagi 26/XSt-26-son buyrug‘i bilan **TASDIQLANDI.**

3 Ushbu standart UNECE FFV-06:2023 “**LOVIYALAR**” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida chop etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston hududida rasmiy tarqatish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishlidir

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati standartlari bo‘yicha Ishchi guruh

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa iqtisodiy komissiyasi (UNECE) Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati standartlari bo‘yicha Ishchi guruhi tomonidan ishlab chiqilgan tijorat sifati standartlari xalqaro savdoni yengillashtirishga, yuqori sifatli ishlab chiqarishni rag‘batlantirishga, rentabellikni oshirishga hamda iste’molchilar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. UNECE standartlaridan hukumatlar, ishlab chiqaruvchilar, savdogarlar, import qiluvchilar va eksport qiluvchilar, shuningdek boshqa xalqaro tashkilotlar foydalanadi. Ular yangi meva va sabzavotlar, quruq va quritilgan mahsulotlar, urug‘lik kartoshka, go‘sht, kesilgan gullar, tuxum va tuxum mahsulotlari kabi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining keng doirasini qamrab oladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining har qanday a’zosi Ishchi guruh faoliyatida teng huquqli asosda ishtirok etishi mumkin. Qishloq xo‘jaligi standartlari bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumot olish uchun quyidagi veb-sahifaga tashrif buyuring: http://www.unece.org/trade/agr/welcome.html.

Loviya uchun mazkur qayta ko‘rib chiqilgan standart ECE/TRADE/C/WP.7/GE.1/2010/7 hujjati asosida tayyorlangan bo‘lib, Ishchi guruhning oltmish oltinchi sessiyasida ko‘rib chiqilgan va qabul qilingan.

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Loviyani realizatsiya qilish va mahsulot sifatini nazorat qilishga oid

Касающийся сбыта и контроля товарного качества фасоли

Concerning the marketing and commercial quality control of beans

Amalga kiritish sanasi 01.08.2026y.

I. Mahsulot ta’rifi

Ushbu standart iste’molchilarga yangi holatda yetkazib berish uchun mo‘ljallangan, **Phaseolus vulgaris L.** va **Phaseolus coccineus L.** turlariga mansub loviya navlariga (kultivarlariga) nisbatan qo‘llaniladi. Don olish uchun yetishtirilgan yoki sanoatda qayta ishlashga mo‘ljallangan loviyalar mazkur standart doirasiga kirmaydi.

II. Sifatga oid qoidalar

Ushbu standartning maqsadi loviyalarni tayyorlash va qadoqlashdan keyingi sifat talablarini belgilashdan iborat.

Biroq, eksport qilish/jo‘natishdan keyingi bosqichlarda ushbu standart qo‘llanilganda, mahsulotlarda quyidagilar kuzatilishi mumkin:

- ozgina darajada yangiligini va tarangligini yo‘qotishi;
- «Ekstra» navidan tashqari boshqa navlarga kiritilgan mahsulotlarda rivojlanishi va tez buzilishga moyilligi tufayli ozgina yomonlashish holati.

Mahsulot egasi/sotuvchisi ushbu standart talablariga javob bermaydigan mahsulotlarni namoyish qilishi, sotuvga taklif qilishi, yetkazib berishi yoki boshqa har qanday tarzda muomalaga chiqarishi mumkin emas. Mahsulot egasi/sotuvchisi mazkur talablarga rioya etilishini ta’minlash uchun mas’ul hisoblanadi.

A. Minimal talablar

Barcha navlarda, har bir nav uchun belgilangan maxsus qoidalar va ruxsat etilgan me’yordan chetlanishlar hisobga olingan holda, loviyalar quyidagi talablarga javob berishi kerak:

- butun bo‘lishi[1];
- sog‘lom bo‘lishi; chirish yoki iste’mol qilish uchun yaroqsiz holga keltiruvchi boshqa buzilishlarga uchragan mahsulotlarga yo‘l qo‘yilmaydi;
- toza, ko‘rinadigan begona aralashmalardan deyarli xoli bo‘lishi;
- tashqi ko‘rinishi yangi bo‘lishi;
- pergamentsimon qattiq ichki qavatdan (qattiq endodermadan) xoli bo‘lishi;
- zararkunandalardan deyarli xoli bo‘lishi;
- zararkunandalar yetkazgan shikastlardan deyarli xoli bo‘lishi;
- g‘ayritabiiy tashqi namlikka ega bo‘lmasligi;
- har qanday begona hid va/yoki ta’mdan xoli bo‘lishi

Loviyalarning rivojlanganlik darajasi va holati shunday bo‘lishi kerakki, ular:

- tashish va ortish-tushirish jarayonlariga bardosh bera olishi;
- belgilangan manzilga qoniqarli holatda yetib borishi lozim.

---

[1] Loviyalarni yig‘ib olish jarayonida (ingichka qalamcha loviyalar bundan mustasno) faqat ban-dining birikkan qismida ma’lum darajada shikastlanishga, belgilangan ruxsat etilgan me’yordan chetlanishlar doirasida, yo‘l qo‘yiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LQUKRSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

A. Tasniflash

Loviyalar quyida ta’riflangan uchta navga bo‘linadi:

(i) «Ekstra» navi

Ushbu navga kiruvchi loviyalar eng yuqori sifatli bo‘lishi kerak. Ular nav va/yoki tijorat turining o‘ziga xos xususiyatlariga ega bo‘lishi lozim.

Ular quyidagi xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak:

- tarang va oson sinishi;
- juda yumshoq bo‘lishi;
- deyarli to‘g‘ri shaklda bo‘lishi;
- tolasiz bo‘lishi.

Agar urug‘lari mavjud bo‘lsa, ular mayda va yumshoq bo‘lishi kerak. Biroq, ingichka qalamcha loviyalar umuman urug‘siz bo‘lishi lozim.

Loviyalar nuqsonlardan xoli bo‘lishi kerak. Faqat juda kichik yuzaki nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi, agar ular mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish xususiyatiga va qadoqda taqdim etilishiga ta’sir ko‘rsatmasa.

(ii) Birinchi navli

Ushbu navga kiruvchi loviyalar yaxshi sifatli bo‘lishi kerak. Ular nav va/yoki tijorat turining o‘ziga xos xususiyatlariga ega bo‘lishi lozim.

Ular quyidagi xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak:

- tarang bo‘lishi;
- yosh sarxil va yumshoq bo‘lishi;
- tilimlab ishlatiladigan loviyalardan tashqari hollarda deyarli tolasiz bo‘lishi.

Agar urug‘lari mavjud bo‘lsa, ular mayda va yumshoq bo‘lishi kerak.

Quyidagi kichik nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi, agar ular mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish xususiyatiga va qadoqda taqdim etilishiga ta’sir qilmasa:

- shakldagi kichik nuqsonlar;
- rangdagi kichik nuqsonlar;
- po‘stloqdagi kichik nuqsonlar.

(iii) Ikkinchi navli

Ushbu navga kiruvchi loviyalar yaxshi sifatli bo‘lishi kerak. Ular nav va/yoki tijorat turining o‘ziga xos xususiyatlariga ega bo‘lishi lozim.

Ular quyidagi xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak:

- tarang bo‘lishi;
- zanjibilsimon loviya uchun zang dog‘larisiz bo‘lishi;

Agar urug‘lari mavjud bo‘lsa, ular uncha katta bo‘lmagan va yumshoq bo‘lishi kerak.

Agar ular mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish xususiyatiga va qadoqda taqdim etilishiga ta’sir qilmasa, quyidagi kichik nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi:

- shakldagi kichik nuqsonlar;
- rangdagi kichik nuqsonlar;
- po‘stloqdagi kichik nuqsonlar;
- tolalilik darajasi;
- zanjibilsimon loviyadan tashqari, ahamiyatsiz darajadagi zang dog‘lari bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi.

III. O‘lchamga oid qoidalar

O‘lcham dukkakning chok qismiga tik yo‘nalishda o‘lchangan eng katta kengligi asosida belgilanadi.

O‘lcham bo‘yicha bir xillikni ta’minlash maqsadida, bir qadoqdagi ingichka qalamcha loviyalarning kengligi quyidagidan oshmasligi kerak:

- «juda mayda» deb belgilangan bo‘lsa – 6 mm;
- «mayda» deb belgilangan bo‘lsa – 9 mm;
- «o‘rtacha» deb belgilangan bo‘lsa – 12 mm.

STANDARTLAR INSTITUTI #I30E0UKBSP - 25.09.2026 O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO‘JALIGI VAZIRLIGI

IV. Ruxsat etilgan me’yordan chetlanishlarga oid qoidalar

Realizatsiya qilishning barcha bosqichlarida mahsulotning har bir partiyasida belgilangan mahsulot navi uchun sifat va o‘lcham talablariga javob bermaydigan mahsulotlar mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.[2]

A. Sifat bo‘yicha ruxsat etilgan me’yordan chetlanishlar

(i) «Ekstra» navi

Ushbu nav talablariga javob bermaydigan, ammo I nav talablariga muvofiq keladigan loviyalarga soni yoki vazni bo‘yicha jami 5 foizgacha tafovut ruxsat etiladi. Ushbu tafovut doirasida mahsulotning jami 0,5 foizidan ko‘pi II nav talablariga javob beradigan mahsulotlardan iborat bo‘lmasligi kerak.

(ii) I nav

Ushbu nav talablariga javob bermaydigan, ammo II nav talablariga muvofiq keladigan loviyalarga soni yoki vazni bo‘yicha jami 10 foizgacha tafovut ruxsat etiladi. Ushbu tafovut doirasida mahsulotning jami 1 foizidan ko‘pi na II nav talablariga, na minimal talablarga javob beradigan mahsulotlardan yoki chirigan mahsulotlardan iborat bo‘lmasligi kerak. **Colletotrichum lindemuthianum** (loviya antraknozi, dog‘ kasalligi) bilan zararlangan mahsulotlarga nisbatan hech qanday chetlanishlarga qo‘yilmaydi.

Bundan tashqari, tolasiz bo‘lishi kerak bo‘lgan nav va/yoki tijorat turlari uchun mahsulotning soni yoki vazni bo‘yicha eng ko‘pi bilan 5 foizi tolali bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, ignasimon ingichka qalamcha loviyalardan tashqari loviyalarning soni yoki vazni bo‘yicha eng ko‘pi bilan 15 foizida bandi va bo‘yin qismining tor qismidagi kichik bo‘lak yetishmasligiga yo‘l qo‘yiladi, agar dukkaklar yopiq, quruq va rangi o‘zgarmagan bo‘lsa.

(iii) II nav

Ushbu nav yoki minimal talablarga javob bermaydigan loviyalarga soni yoki vazni bo‘yicha jami 10 foizgacha tafovut ruxsat etiladi. Ushbu tafovut doirasida mahsulotning jami 2 foizidan ko‘pi chirigan mahsulotlardan iborat bo‘lmasligi kerak. Colletotrichum

lindemuthianum (loviya antraknozi, dog‘ kasalligi) bilan zararlangan mahsulotlarga nisbatan hech qanday tafovut yo‘l qo‘yilmaydi.

Bundan tashqari, ignasimon ingichka qalamcha loviyalardan tashqari loviyalarning soni yoki vazni bo‘yicha eng ko‘pi bilan 30 foizida bandi va bo‘yin qismining tor qismidagi kichik bo‘lak yetishmasligiga yo‘l qo‘yiladi, agar dukkaklar yopiq, quruq va rangi o‘zgarmagan bo‘lsa.

B. O‘lchamlar bo‘yicha ruxsat etilgan me’yordan chetlanishlar

Navlar uchun (agar mahsulot o‘lcham bo‘yicha saralangan bo‘lsa) o‘lcham talablariga javob bermaydigan loviyalarga soni yoki vazni bo‘yicha jami 10 foizgacha tafovut yo‘l qo‘yiladi.

---

[2] Muvofiqlikni tekshirish birlamchi yoki yig‘ma namunalarni baholash orqali amalga oshiriladi. Bu tasodifiy tanlab olingan namunalar sifati butun partiya sifati uchun vakillik qiladi, degan tamoyilga asoslanadi. Ishlab chiqaruvchilar va boshqa operatorlar tomonidan ham jo‘natish bosqichida, shuningdek ulgurji savdo, taqsimlash markazlari va oziq-ovqat mahsulotlari omborlarida muvofiqlik tekshiruvlarini o‘tkazishda Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD)ning Muvofiqlik tekshiruvlari bo‘yicha amaliy qoidalarini qo‘llash tavsiya etiladi.

V. Taqdim etishga oid qoidalar

A. Bir xillik

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Har bir qadoqning ichi bir xil bo‘lishi va faqat bir xil kelib chiqishga, navga yoki tijorat turiga, sifatga hamda o‘lchamga (agar o‘lcham bo‘yicha saralangan bo‘lsa) ega bo‘lgan loviyalarni o‘z ichiga olishi kerak.

Qadoq ichidagi mahsulotning ko‘rinib turgan qismi butun tarkibni ifodalashi lozim.

B. Qadoqlash

Loviyalar mahsulotni tegishlicha himoya qiladigan tarzda qadoqlanishi kerak.

Qadoq ichida ishlatiladigan materiallar toza bo‘lishi va mahsulotga tashqi yoki ichki shikast yetkazmaydigan sifatga ega bo‘lishi lozim. Agar bosma yoki yorliqlar zaharli bo‘lmagan siyoh yoki yelim bilan tayyorlangan bo‘lsa, savdo ma’lumotlari tushirilgan qog‘oz yoki muhrlardan foydalanishga ruxsat etiladi.

Qadoqlar har qanday begona moddalardan xoli bo‘lishi kerak.

VI. Markirovkalashga oid qoidalar

Har bir qadoq[3] quyidagi ma’lumotlarni bir tomonda joylashtirilgan, o‘qishga qulay, o‘chmaydigan va tashqi tomondan ko‘rinadigan harflar bilan o‘z ichiga olishi kerak.

A. Identifikatsiya

Qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi/eksport qiluvchi:

Nomi va jismoniy manzili (masalan, ko‘cha, shahar, hudud, pochta indeksi va, agar kelib chiqqan mamlakatdan farq qilsa, mamlakat nomi) yoki milliy vakolatli organ tomonidan rasman tan olingan kod belgisi[4], agar bunday tizimni qo‘llaydigan mamlakat BMT YEIK (UNECE) Kod belgilari ro‘yxatiga[5] olingan bo‘lsa.

Agar ko‘cha manzili mavjud bo‘lmasa, jismoniy manzil sifatida ferma yoki ishlab chiqarish obyektining nomi, eng yaqin qishloq, shahar, hudud va pochta indeksi ko‘rsatilishi mumkin. Shuningdek, GPS koordinatalari hamda pochta qutisi (PO Box) manzili, unga qo‘shimcha ravishda eng yaqin shahar, hudud va mamlakat ko‘rsatilgan holda ham jismoniy manzil sifatida qabul qilinadi[6].

B. Mahsulotning tavsifi

- Agar mahsulot tashqi tomondan ko‘rinmasa, «Loviya» va/yoki uning tijorat turi ko‘rsatilishi kerak.
- Nav nomi (ixtiyoriy).

C. Mahsulotning kelib chiqishi

- Kelib chiqqan mamlakat[7] va, ixtiyoriy ravishda, yetishtirilgan tuman, milliy, mintaqaviy yoki mahalliy joy nomi.

---

[3] Ushbu markirovkalash qoidalari mazkur ma’lumotlar ko‘rsatilgan tashqi qadoq ichidagi savdo qadoqlariga nisbatan tatbiq etilmaydi. Biroq, alohida taqdim etiladigan savdo qadoqlari (oldindan qadoqlangan mahsulotlar) uchun ushbu talablar amal qiladi.

[4] Ayrim mamlakatlarning milliy qonunchiligida nom va manzilni aniq ko‘rsatish talab etiladi. Ammo kod belgisidan foydalanilganda, kod belgisi yonida «qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi» (yoki shunga teng qisqartmalar) degan ko‘rsatma berilishi lozim. Agar kodni tan olgan mamlakat mahsulotning kelib chiqqan mamlakati bo‘lmasa, kod oldidan ISO 3166 (alpha-2) mamlakat/hudud kodi yozilishi kerak.

[5] http://www.unece.org/trade/agr/codemarkregistry.html ga qarang

[6] Amerika Qo‘shma Shtatlari pochta qutisi (PO Box) manzilidan foydalanish bo‘yicha e’tiroz bildirgan, chunki bunday manzil ishlab chiqarish obyektlarini tekshirish yoki mahsulotni qaytarib olish holatlarida tezkor chora ko‘rish imkonini bermasligi mumkin hamda u mazkur mamlakatning qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi/eksport qiluvchiga oid milliy markirovkalash talablarining bir qismi hisoblanmaydi.

[7] A full or a commonly used name should be indicated.

D. Mahsulot xususiyatlari

- Navi
- O‘lchami:

STANDARTLAR INSTITUTI #I3OLOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

- ingichka qalamcha loviyalar uchun – «juda mayda», «mayda» yoki «o‘rtacha» deb ko‘rsatiladi;
- boshqa turdagi loviyalar uchun (agar o‘lcham bo‘yicha saralangan bo‘lsa) – dukkaklarning eng kichik va eng katta kengligi ko‘rsatiladi.

E. Rasmiy nazorat belgisi (ixtiyoriy)

Qabul qilingan: 1962 yil

So‘nggi tahrir: 2010 yil

Standart namunaviy shakliga muvofiqlashtirilgan: 2023yil.

Xalqaro meva va sabzavot standartlarini qo‘llash bo‘yicha Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) chizmasi mazkur standartni qo‘llashga bag‘ishlangan tushuntirishlar va illyustratsiyalarni o‘z ichiga olgan yo‘riqnoma nashr etgan. Ushbu nashrni OECD kitob do‘koni orqali quyidagi manzildan olish mumkin: www.oecdbookshop.org

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Bibliografik ma’lumotlar

SMT 67.080.20

STANDARTLAR INSTITUTI #I30LOUKBSP - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI